

Преслів'я (Народився я на світ)

Степан Руданський

Вір не вір, а не кажи: "Брешеш".

I

Народився я на світ,
Як їдного рання
Моя ненька забагла
Шпаків на снідання.

А я, хлопець-молодець,
Пожалував мами,
Серед лісу відпитав
Дупло зі шпаками.

В дупло руку — не іде,
Голови не впхаю,
Сюди-туди край дупла —
Та й сам улізаю.

Ходжу голий по дуплі...
Шпаченят до ката!
Я в пазуху й загорнув
Тії шпаченята.

Вилізати б, так не то!..
Я й домудрувався,
Лиш сокиру притацив,
З дупла прорубався.

Гиц із дуба на коня!
Кінь собі брикає,
А сокира моя все
Зад йому рубає.

Нагадався за сім миль,

Назад подивився,
А у коня, як на сміх,
Лиш перед лишився.

Я і взявся йому зад
З верби підправляти,
І підправив, та й заліг
На годинку спати.

А кінь ходить по траві,
І перед пасеться,
А зад росте та й росте,
Аж до неба пнеться.

А для моїх шпаченят
Того було й треба —
Додряпались по вербі
До самого неба.

Пробудився — до шпаків —
Та де вже до ката!..
Аж на небі половив
Свої шпаченята!..

Ото знову до верби!
А верба й пропала,
Бо коняка напаслась
Та й, знать, побрикала.

Щастя тільки, що святі
Не горшки ліпили,
Але якось на той час
Гречку молотили.

Розказав я їм біду,
Випросив полови
Та з полови ізсукав
Мотуз прездоровий.

Вп'яв до неба та й униз!
Мені й горя мало!..

Аж до низу на сім миль
Мотуза не стало.

Згори й кажуть, що скачи!
Але я не хочу,
Що вгорі собі урву,
То внизу надточу.

І спускаюсь собі вниз,
Мало й остається,
Ще б урвати кілька раз,
А мотуз не рветься.

І висів я кілька літ,
Мамина дитина,
І висохла, як дупло,
Уся середина.

А рій якось пролітав
Та туди й забрався,
Наніс меду, щільників,
Розхазяювався.

Наніс меду кілька пуд,
Ну його з бідую!..
Мотуз рветься — я в багно
Чуть не з головою.

А тут якось по багні
І качка ходила,
На чуприну набрела,
Гніздо собі звила.

Яєць много нанесла.
За дітей помовка,
Аж нечистая несе
Голодного вовка.

Та фурнула з голови,
А той завинувся,
Поїв яйця та й на чуб

Хвостом обернувся.

А я за хвіст: "Гуттю-га!"

А вовк налякався

Та як скочить — я і — гоп!

На світ показався!

II

І ото вже я підріс,

Літ десяток було;

Дід ходив ще без штанів,

А батька й не було.

То, бувало, коли хто

В гості запрошає,

То дід сяде на полу

Та мене й питає:

"А хто ж, сину, піде з нас?"

То я його гладжу:

"Та хто б, — кажу, — не пішов,

Все то їдно, — кажу. —

Або я піду туди,

А ви сидіть, діду;

Або ви собі сидіть,

А я туди піду".

А зимою холодно,

Нічим затопити,

То й питається дідунь:

"Що, сину, робити?"

А що ж, — кажу, — тра комусь

Їхати в дубину!"

То, бувало, й каже дід:

"Хто ж поїде, сину?"

То я й кажу: "Хоч сидіть,

А я не поїду!

Хоч посиджу я за вас,
А ви їдьте, діду!"

То, бувало, й їде дід...
А раз таки, в біса,
Потягнувся вже і я
За дідом до ліса.

Тільки входимо у ліс,
Аж купа ломаччя!
Я сокирою гу-гуп! —
Заєць з-під ломаччя.

А ми собі не страшкі!..
"Гуттю-га!" — на зайця!
Та живенько до ломач —
Аж там сиві яйця.

"Заберімо!" — "Заберім!"
Зважили дрючками,
То насилу що згорнув
У шапку руками.

Ото я їх і приніс,
А в нас на ту пору
Розквоталася свиня,
Квокче коло двору.

"Пійміть, діду!" Дід пійняв,
Посадив на яйця...
То ми мали шість волів,
Як орлів, від зайця.

Зараз таки й запрягли,
Припічок зорали,
То такого ж, кажу, ми
Того хліба мали!..

Що як то вже нам женців
Прийшлося збирати,
То безрукая якась

Сама прийшла жати.

І нажала ж вона нам
Та кіп наскладала,
І стебла вже не було,
А та іще жала.

"А що, сину? — каже дід. —
Треба спогадати,
А де-то ми ті стирти
Будем закладати?"

То, бувало, я сиджу
Та й дідові раджу:
"Адже у нас комин е,
На комині! — кажу. —

На комині як складемо,
То й не тра сушити,
А на печі, як бог дасть,
Будем молотити!"

То, бувало, святий хліб
Аж комин колише!..
Їдна тільки нам біда,
Що вклянулись миші.

А кіт якось на полу
Із дідунем грався,
Від дідуня гиць на піч,
В закутку закрався...

Та як хвостом замахнув —
Жиди б його з'їли! —
То в помийницю стирти
Так і полетіли!

III

А ото вже дід підріс
Та й і одубився;

Після нього через рік
І батько родився.

Та ото вже тра було
Батька мені вчити;
Але зато, як навчив, —
То-то було жити!

Все було у нас їдно:
Здатність і заможність,
І хазяйство, й ремесло,
І смак, і набожність.

Мати любить все парне,
А ми з батьком кисле,
Мати парить по селу,
А ми собі киснем.

Мати ходить цілий день,
Тільки оглядає,
А ми з батьком уночі
Вудку закидаєм.

То, бувало, таки так
В добрую годину,
Як не клюнеться кожух,
То тягнем свитину.

Купувати коли що —
То рука дрижала,
Зато купим, то по нас
Аж земля двигала.

А набожні що були,
То сохрани, боже!
Як до церкви серед дня
І не пустять, може,

То, бувало, уночі
Церкву підкопаєм,
Помолитись хоч на час

Таки повлізаєм.

То так собі розжились,
Що й світлицю мали,
Світилося, куди глянь,
Лиш стовпи стояли!

А одежі що було!
Боже, твоя воле!
Вісім було свит бери,
А все тіло голе.

Та й хазяйство таки ми
Поряднее мали,
Бо сусіди навкруги
В два плуги орали.

Та й воли які були!
Рога не дістати,
Бо то чорт його і мав
Кому доставати.

А як поле ізорем,
То вже чиє краще?
То не наше, а чуже,
То чуже, не наше.

А раз мати таки нам
Збитка ізробила:
Взяла батьковий кожух
Та й гречку накрила.

А худоби було шмат,
Гречка лиш біліла,
Та з кожуха як пішла —
Чисто гречку з'їла.

А було й таке у нас,
Що ми й лавки мали,
Та все-таки через ню
І то позбували.

Як умерла — де було
Домовини взяти?
Мусили вже для біди
І лавки віддати.

Та ще потім по біді
І обід справляли,
Взяли собі понад став
Людей поскликали.

Та й просимо їх удвох:
"Пийте юшку, люди!
Як вип'єте теє все —
То там рибка буде!"

А тепер ми розійшлись —
Батько шинк тримати,
А я не так до шинка,
Як люблю орати.

Батько п'яний все держить
За шинок рукою,
А я орю, як уп'юсь,
Носом за корчмою.